

Tolna vármegye

Fölgyeségi járás
Kisdorogi (kör) jegyzőség

Közigazgatási tájékoztató lap
Bouyhádvarasd
nagy (kis) község közérdekű viszonyairól.

I. A község általános leírása.

A) A község történeti leírása.

1. A község keletkezésére, fejlődésére, esetleg elpusztulására és újra felépülésére vonatkozó adatok. A község a multban melyik vármegyéhez tartozott és onnan mikor kebeleztetett át? Volt-e és mi a korábbi vagy történeti neve, hivatalos nevén kívül más használatos neve, esetleg mi a nemzetiségi neve? Település esetén kik és honnan jöttek a községbe?

2. Területváltozások, határrész (puszta) átcsatolások; községegyesítés, beolvadás vagy kiválás történt-e 1871. óta, mikor és mily körülmények között? (A vonatkozó hivatalos adatok, rendelet száma, közlendők.)

Köztudomás szerint minő elpusztult falvak feküdtek egykor a község határán. (Rendszerint a dülő-nevek vagy a községbe olvadt puszták neve alapján.)

3. A község jellege 1848 előtt a telekkönyvi- és urbéri adatok szerint (város, mezőváros, szabad vagy urbéres község stb.)

4. A község jellege 1871. után. E tekintetben voltak-e szervezeti változások (átalakulás, visszafejlődés).

5. Anyakönyvi szervezeti változások. A község melyik területhez tartozott, mikor történt a változás és mily rendelet alapján (az anyakönyvi feljegyzések szerint).

6. Vannak-e a község életében és szervezetében eredeti és különös (máshol nem található) intézmények, említésreméltó események, leletek? (a köztudomás vagy monografiák szerint).

A község kb. 200 évvel ezelőtt német telepesek letelepedése által keletkezett, akik mindig megtartották sváb nyelviükét és szokásukat.
A község előbbi neve Varcasd.

nem volt.

Esmeretlen

urbéres község

Kisközség

Kisdorogi anyakönyvi kerülethez tartozott és tartozik. -

nincs

B) A község földrajzi leírása.

1. A község (falu) és határának fekvése (a szomszéd falvaknak és távolságuknak megjelölésével).

A község határa síkság, dombos vagy hegyes vidék, erdős vidék-e?

A község magaslatai és vizei (folyó, patak, tó, nagyobb mocsarak).

2. A község területének nagysága:

Művelési ágak szerint:

3. Tartoznak-e a községhez önálló puszták vagy havasok (külön kataszteri részlet alatt felvett területek) és mi a nevük?

Vannak-e a község határával össze nem függő határrészek, hol, mely név alatt és mekkora a terjedelmük?

4. Vannak-e a békekötés folytán elszakított részek és ideiglenesen a község hatósága alá helyezett idegen határrészek, melyik községből valók és mily terjedelműek (kataszteri, esetleg más adatok alapján)?

A község vázlatos térképe csatolva ..... db

nincs csatolva.

C) A község népességi viszonyai.

1. Mennyi a község lakossága?

A lakosság megoszlása, vallás szerint:

nemzetiség szerint:

2. A lakosság elhelyezkedése általánosságban, (belterületen, tanyákon vagy felváltva; lélekszám szerint megjelölve).

Vannak-e népesebb lakott helyek, telepek; a falutól milyen távol és mennyi a lélekszámuk?

3. A népesség zömének foglalkozása (földmivelés, ipar, bányászat, földmivelési vagy ipari napszám-kereset stb.).

4. Hány ház és hány lakásrész van a községben a házadózási adatok szerint, külön feltüntetve az egyes pusztákat, különálló vagy odaosztott területeket.

A községben levő állami és más középületek.

el falu északról dél felé húzódó völgyben fekszik. Körmendős falvak: Bronyhárol 9 1/2 km. Elhajós 8 1/2 km. Tópar 7 km. Nagygyeji 5 km. Kislerög 4 km. Tálból 7 km.

1929 kat. hold (birtokívek adatai alapján).
1585 k. hold szántó, 79 k. hold rét (kaszáló),
55 k. hold szőlő (beültetett), 110 k. hold
legelő, 15 k. hold erdő, — k. hold
nadas, 85 k. hold terméketlen (ut, szikla, homok,
mocsár, kőbánya).

nem

nem

nincs

701 lélek.
701 r. kath., — g. kath., — ref.,
— ág. h. ev., — izr., — egyéb
7 magyar, 694 német, — tót,
— rutén, — oláh, — horvát,
— egyéb.

belterületen 675
kültérületen 26
igen, a falutól 2 km, 26 lélek

földművelés

131 ház 413 lakással

plébánia, 2 iskola, járóbetegközház,
2 konyha, 2 pásztorház

II. A község szervezete, beosztása és közérdekü viszonyai.

A) Községi szervezet.

1. Előjárók.

(Nem névszerint töltendő ki.)

Rendszeres tisztviselők és alkalmazottak.
(Kisközségben csak a székhely község lapján
kell kitölteni.)

Napidíjas irodai alkalmazottak:

Szegődményes alkalmazottak:

A jegyzőség székhelye és távolsága:

2. A községi képviselőtestület létszáma:

Községi képviselő-választókerületek száma, el-
nevezése, hány tagot választ.

3. Meg van-e bizva a község gyámhatósági
hatáskörrel. Van-e gyámpénztára?

B) Általános közigazgatási beosztás.

4. A vármegye székhelye és annak távolsága.
(a község központjától, távolsági térkép adatai:
szerint járható útvonalon):

A járás székhelye és távolsága: (ugyanugy)
Országgyűlési (nemzetgyűlési) választókerület
székhelye és távolsága:

Törvényhatósági bizottsági választókerület székhelye és távolsága:

C) Rendészeti igazgatás.

5. A csendőrs és folyamőrség székhelye és
távolsága:

Van-e a községnek rendőri őrszemélyzete és
hány tagból áll?

Van-e a községben toloncállomás?

Fel van-e ruházva az előjáróság cselédügyi
bíráskodással (1876: XIII. t.-c.; 1907: XLV. t.-c.)

6. A községi tűzoltóság szervezete:

7. Van-e a községnek jóváhagyott szabályo-
zási terve?

Van-e járdalerakási szabályrendelete?

Bíró. Törvény- (másod-) bírós. 3 esküdt,
(tanácsbeli) 2 Pénztárnok. Közgyám 1

..... jegyző, ... segédjegyző, ... orvos
..... állatorvos, ... irodai alkalmazott,
..... pénztári alkalmazott, ... egyéb alkalmazott (utbiztos stb.)

1 kisbíró (küldönc), 1 bába,

1 éjjeli őr és 4 gazdasági alkalmazott.

Özsolvény 4 km.

6 virilista, 6 választott tag, 2-2 pót tag

A község egy választókerületet alkot.

nincs

Gyékényd 24 km.

Bonyhárd 9 1/2 km.

Bonyhárd 9 1/2 km.

Károly 7 1/2 km.

Gyémény II km.

Van, ... tag. Nincs.

Van. Nincs.

nincs

Hivatásos, önkéntes, (gyári stb.) tűzoltóság ..... tag.
Kötelezett tűzoltóság.

Van. Nincs.

Van. Nincs.

D) Szociális igazgatás.

8. Körorvos székhelye és annak távolsága: Tével 5 1/2 km.
- Hány magánorvos lakik a községben: nem lakik
- Községi bábák száma: 2 egy
- Körbába lakóhelye és annak távolsága: 1/2 km.
- Okleveles magánbábák száma: 1/2
- Legközelebbi gyógyszertár hol van és milyen távol? Tével 5 1/2 km.
- Legközelebbi kórház hol van és milyen távol? Grekcsárd 24 km.
- Van-e szegényház vagy más jóléti intézmény? (Árvaház, gyermekmenhely telep) Van szegényház Nincs.
9. A gondozott szegények száma: - intézeti ápolásban, - magán ápolásban.
- Elhagyott gyermekek száma? - gyermek.
10. Milyen a község ivóvíze? kútvíz, jó
- Van-e ártézi kutja vagy vízvezetéke? nincs
- Kútvíz, folyóvíz, egészséges, ártalmatlan, jó.
- Van-e csatornázása? nincs
11. Korcsmák és vendéglők száma? 2 korcsma, 1 vendéglő, 1 kávéház.
- Van-e szálloda, fogadó és hány? nincs
- Van-e községben közfürdő? nincs
12. Van-e a község határában gyógyfürdő, üdülő vagy nyaraló-telep és milyen távolságra? nincs
- A fürdőtelep gyógyfürdővé van-e nyilvánítva? 1/2

E) Törvénykezési beosztás.

13. Kir. törvényszék székhelye és távolsága: Grekcsárd 24 km.
- Kir. járásbíróház székhelye és távolsága? Bonyháid 9 1/2 km.

F) Pénzügyi beosztás.

14. Kir. pénzügyigazgatóság székhelye és távolsága: Grekcsárd 24 km.
- Kir. adóhivatal székhelye és távolsága: Bonyháid 9 1/2 km.
- Kir. pénzügyőri szakasz, vámőrs, vámőrségi kirendeltség, székhelye és távolsága: Bonyháid 9 1/2 km.
- Kataszteri felmérési felügyelőség székhelye és távolsága: Pécs 40 km.

III. Közművelődési viszonyok.

A) Közoktatásügy.

1. Hány és milyen jellegű és fokozatu népiskola van a községben, (megjelölve a tantermek és tanerők számát: állami, közs., felekezeti isk., elemi, felsőbb népisk., polgári iskola stb.)

2. Középiszkolák vagy más szakiskolák (iparostanociskola, gimn., reálgimn., reál iskola stb.) Azok jellege, tantermek és a tanerők száma:

3. Óvodák jellege, száma és tanereje:
Nyári menedékház van-e?

4. Testnevelés szervezete. Levente egyesületek:

5. Kir. tanfelügyelőség székhelye és annak távolsága:

r. kath. elemi népiskola 2 tanteremmel és 2 tanerővel

nincs

nincs

Leventeegyesület és testnevelés van.

Izrekorard 24

km.

B) Vallásügy.

6. Vannak-e a községben anyaegyházak és milyenek? Ha a község főkegyháza alkot, hol van az anyaegyház és mily távol (bevett és elismert felekezetek szerint sorolandó fel.) A községbeli egyházak melyik püspökséghez, illetőleg egyházkerülethez tartoznak:

Izraelita anyakönyvi kerület székhelye és távolsága:

7. Van-e a községnek kegyuri joga, vagy Canonica visitation alapuló, vagy a hívők helyett átvállalt kötelezettsége és mily teherrel jár?

8. Az egyházi adózás rendszere. Felekezetek szerint: (párbér és egyénekenként időről-időre kivetett adó stb.)

Milyen egyházi szervezetek vannak még a községben? (Bevett és elismert felekezetek szerint.)

9. Van-e r. kath. egyháztanács? Esetleg az egyházközség ügyeit az iskolaszék vagy a képviselőtestület intézi-e.

igen, r. kath. anyaegyház, mely a pücsi püspökséghez tartozik.

Bonyháza

a temysem karbantartásához a szükségos funus és napraként van.

párbér és egyénekenként időről-időre kivetett adó.

nincs

nincs. az egyházközség ügyeit az iskolaszék intézi.

C) Kulturális intézmények.

10. Múzeum, könyvtár vagy hasonló intézmény?

11. Műemlék, természeti emlékszobor, honvédemlék vagy elesett hősök emléke?

12. Van-e állandó vagy időszakos színház, műkedvelő előadások stb. Mozgóképek.

Kulturális egyesületek.

13. Gazdakör, kaszinó, dalosegylet, munkás-egylet, egyéb kulturális egyesületek (névszerint felsorolva.)

nincs

nincs

állandó, vagy időszakos színház nincs, műkedvelői előadások tartanak.

r. kath. olvasókör

:-

IV. Forgalmi és gazdasági viszonyok és igazgatás.

A) Közlekedésügy.

1. A község forgalmi helyzete. Fő közlekedési vonala (országút, megyei ut, annak elnevezése, esetleg a községtől való távolsága). A község határában fekvő hidak, kempok, révek stb.

2. Vasuti összeköttetése, fő- vagy mellékvonalak, van-e vasuti állomása, mi az elnevezése, megállóhelye, marha és egyéb rakodóhelye? Ipari és kisvasutak. Közuti vasutak.

Hajóösszeköttetés, a község mentén vagy attól mily távolságra, melyik folyón, hol a hajó állomás?

Van-e posta, távirda, távbeszélő állomása?

3. Melyik községi közlekedési utvonálhoz járul hozzá a község?

Községi (közvilágító) utak hossza?

Van-e kövezet-vámszedési joga.

B) Földművelésügy.

4. Birtokviszonyok. Nagybirtokok (1000 holdon felül) száma és terjedelme tulajdonosok szerint. Középbirtokok száma és terjedelme. (100—1000 hold) Kis és törpebirtokok átlagos kiterjedése. A község gazdasági jellege a lakosság zömének foglalkozása szerint:

5. Művelési rendszer. Van-e nyomásos gazdálkodás. Szervezve van-e a birtokossági tanács?

Van-e közös legelő? Hány és mily terjedelmű?

Van-e külön szervezete (legeltetési társulat)?

Van-e legelő-rendtartás?

Van-e közös erdő? Van-e szervezete?

Erdőgondnokság székhelye és annak távolsága.

Van-e hegyközség, hány és mily terjedelmű, (elnevezésük szerint) és melyik borvidékhez tartozik.

6. Van-e községi faiskola, mily terjedelmű?

Be van-e tiltetve?

Bonyhád - Hőgyösi vicinális út

vasúti állomása nincs. A legközelebbi állomás Hidas - Bonyhád.

nincs

nincs

nem járul hozzá

5.309

km.

Igen. — Nem.

nagy- és középbirtok nincs
kis- és törpebirtok terjedelme
3 - 25 hold

mező- vagy erdőgazdaság, szőlőművelés, kertészet stb.

nincs

igen, 110 hold

községi
igen

nincs

Grekáról 24 km.

nincs

igen, 500 □-öl

igen

7. Vizrendező és hasznosító társulat. Annak székhelye. Vannak-e vízhasználatok (malom stb. vagy más ármentesítő intézmények és milyen)?

Az illetékes kultur- vagy folyammérnökség székhelye:

8. Állattenyésztési viszonyok. Állatok száma: a tenyészállatok száma,

uralkodó tenyésztési irány:

Körállatorvos székhelye és annak távolsága.

nincs
1 malom, vízhasználat

..... km.

102 ló, 389 szarvasmarha,
424 sertés, 471 juh

Tével 5 1/2 ..... km.

Ipar és kereskedelem.

9. A község állandó piaca hol van? (helyben vagy mely községben, milyen távol).

Hova gravitál a község?

Vannak-e a községben vásárok, országos, heti vásárok, hányszor és milyen (kirakó, állatvásár, stb). Kie a vásártartás joga?

Mérték- és hordó-hitelesítő hivatal székhelye:

10. A községbeli kereskedések száma és jellege.

Hitel és pénzügyintézetek száma és alaptökéje (felsorolva).

Szövetkezetek száma és jellege (névszerint).

Iparosok szakma és foglalkozási ágak szerint.

Van-e a községben ipartestület?

11. Gyárak, ipartelepek és azok átlagos nagysága (hajtóerő és munkáslétszám szerint felsorolva).

Az illetékes iparfelügyelőség székhelye és távolsága:

Ker. munkásbiztosító pénztár székhelye és távolsága:

12. Magánkezelésben álló közművek:

Közvilágítás, jéggyár stb.

13. Bányák száma és jellege.

Állandó bányautem nagysága, hajtóerő és munkáslétszám szerint.

14. Háziipar és annak jellege.

Brenyhád

Brenyhád

nincs

Grekcsárd

1 nagykereskedés /: kávé /

nincs

Szjónékeresked

kávé, cica, ondalos, kőműves, bogrács,
kenőcs, káskár, borhely

nincs

nincs

Grekcsárd 60 ..... km.

Grekcsárd 24 ..... km.

nincs

nincs

fenés, rönös

V. Községi vagyon és háztartás.

1. A község tulajdonát képező középületek és helyiségek száma.

Hivatalos célokat szolgáló épületek (jegyzői, orvosi, tanítói lakás: a házak, a lakások és azok lakrészeinek száma).

A körjegyzői, körorvosi lakás, a székhely község vagy a községek közös tulajdona-e (csak székhely községben töltendő ki)?

2. A község tulajdonát alkotó ingatlan vagyon

Mennyit kezel házilag, haszonbérileg, kishaszonbérletben?

Jegyzők és alkalmazottak földjavadalma (az állások szerint felsorolva). Mily kiterjedésű.

Melyek a lakosság hasznára szolgáló ingatlanok (legelő, erdő, kavics, homokbánya stb.)

Községi közüzemek (a község tulajdonában) világító és vízművek stb.

3. Egyéb vagyon és értékek. Hasznos jogok. Községi takarékpénztár. Községi korcsma stb.

4. A községre kivetett egyenes adók összege:

5. Fel nem sorolt más községi és közjöveldelmek.

plébánia 2 iskola, 2 templom, járó-
mánykórház, 2 pántház

plébánia, 2 tanítói lakás
3 ház, 3 lakás 12 lakással.

nincs

59 kat. hold szántó és rét,

70 legelő, kat. hold erdő,

egyéb 56

az egész kishaszonbérletben, kivéve a
legelőt, mely házilag kezeledik. -

jegyző 1 hold, 1311, kántortanító 7 hold,
lelkész 14 hold.

70 hold legelő

nincs

vadászati jog

Földadó 299 K 75 f. Házadó 13 K

50 f. Ált. kereseti adó K f. Tár-

sulati adó K f. Vagyon- és jöv.

adó K f.

nincs

VI. Mily feladatok megoldása volna a legszükségesebb a községben?

A község pecsétjének lenyomata:

[Handwritten signature]
Községi (kör-) jegyző.